

HARİTA VE KADASTRO SEKTÖRÜNDE KEŞİF VE İHALE UYGULAMALARINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÖNERİLER

Ş. KUŞÇU¹

¹ Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü, Ölçme Tekniği Anabilim Dalı Zonguldak, senolkuscu@yahoo.com,

Özet

Son yıllarda ekonomik iyileşmelerin ve Avrupa Birliği' ne uyum çabalarının da etkisi ile, Ülkemizde, arazi içerikli altyapı Projelerinde ve planlama çalışmalarında bir hızlanmanın olduğu gözlenmektedir. Bu tür proje ve planlama faaliyetlerinde mülkiyet konuları ve diğer mekansal veriler öncelikli gereksinim olduğundan, bu yoğunluk Harita-Kadastro Sektörü (HK) ile ilgili işlere de yansımaktadır.

Bilindiği üzere HK sektörü ile ilgili projeler diğer altyapı projeleri gibi kamu kurumları tarafından, Kamu İhale Yasası (KİY) 'na uygun olarak, özel sektörden hizmet alımı yolu ile gerçekleştirilmektedir. Bu durum ve Harita Kadastro Mühendisleri Odası'na kayıtlı mühendislerin %70'nin kendisi ya da başkaları adına özel sektörde çalışıyor olması; KİY ile ilgili uygulamaları ve özellikle bu uygulamalarda maliyet hesaplamaları, serbest rekabet ortamının oluşması gibi konuları ve sorunları HK Sektörü için daha da önemli kılmaktadır.

Bildiride, arazi içerikli mühendislik uygulamalarında birim fiyat ve maliyet hesaplamaları konusunda bilgi verilmekte, HK Sektöründe KİY'sının uygulanışı ile ilgili bazı sorunlara ve bu konuda yapılan bir anket çalışmasının sonuçları ile ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmektedir.

Anahtar kelimeler : Keşif, Maloluş, İhale Mevzuatı

PROBLEMS ENCOUNTERED IN ESTIMATION AND BIDDING FOR MAPPING AND CADASTRE SECTOR

Abstract

It has lately been observed an acceleration in infrastructure and planning projects involving land due to economic improvements and efforts for becoming Turkey's full member of the EU. Since such kind of projects require primarily property and spatial data, mapping and cadastre (MC) sector is also affected from this increasing demand.

Projects of public bodies relating to MC sector and other infrastructure are realized through private sector leaning on the Public Bid Invitation Law (PBIL). As 70% of Surveying Engineers registered to the Chamber are working private, PBIL cases and cost estimation and free competition in these cases will be much more important.

The paper deals with unit pricing and cost estimation for engineering projects. Some problems concerning PBIL applications and outcome and suggestions of an opinion survey about PBIL are also discussed.

Keywords: Estimation, cost, bidding legislation.

1. Giriş

Bir mühendislik tasarımının gerçekleştirilebilmesi için ihtiyaç duyulan her türlü teknik içerikli bilgi ve belgelerin sistematik birlikteliği proje olarak tanımlanabilir. Bir bütünün birbirini tamamlayan parçaları olan bu teknik bilgi ve belgelerin iki grupta toplanması mümkündür.

- Uygulamanın boyut, biçim, konum, görünüş gibi geometrik ve konumsal özelliklerini yansıtan grafiksel bilgi ve belgeler (yerleşme planı, kesit, perspektif v.b.)
- Uygulamanın tamamının ve parçalarının nitelik, nicelik, fonksiyon, standart gibi özelliklerini belirten metinsel bilgi ve belgeler (metraj bilgileri, şartnameler, standartlar, kullanılacak yöntem ve teknikler v.b.).

Projelerin doğruluğu, uygulanabilirliği, uygulamada karşılaşılabilecek sorunlar, projenin gerçekleşme maliyetinin doğruluğu gibi hususların, projeyi oluşturan bu bilgi ve belgelerin tamlığına ve güvenilirliğine bağlı olacağı aşikardır.

Bilindiği üzere, bir mühendislik uygulamasının projelendirme ve uygulama aşamalarında yapılacak olan ya da yapılan işlerin parasal karşılıklarının hesaplanması işi uygulamada keşiflendirme, keşif çıkarma ya da maloluş hesaplamaları olarak adlandırılır ve özellikle kamu kurumları tarafından ihale yoluyla gerçekleştirilen hizmet alımlarında ve yapım işlerinde doğru ve güvenilir olması büyük önem taşır.

Bir projenin ya da uygulamanın maliyetinin belirlenmesi (keşfinin çıkarılması) için iki tür veriye ihtiyaç duyulur.

- Yapılan ya da yapılacak olan işi oluşturan bağımsız iş kalemlerinin türlerinin ve miktarlarının bilinmesi (yapım ve hizmet alımı ile ilgili işlerde bunun için yapılan işleme metraj çıkarma adı verilir.)
- Bu iş kalemlerinin birim miktarlarının güncel parasal karşılıklarının (birim fiyatlarının) bilinmesi.

Buna göre gerçekleştirilen ya da gerçekleştirilecek olan n adet bağımsız iş türünü içeren bir mühendislik projesinin ya da uygulamasının maliyeti (keşif bedeli);

$$K = \sum_{i=1}^n M_i \cdot F_i \quad (1)$$

olacaktır ki burada;

M_i : Proje kapsamında yapılan ya da yapılacak olan i. iş kaleminin miktarını,

F_i : i. iş kaleminin birim fiyatını göstermektedir.

Yukarıda belirtilen yaklaşımla yapılacak bir maloluş hesabının nitelik ve nicelik doğruluğunun ve güvenilirliğinin bu iki veri gurubunun, yani işin metrajının ve metraja konu iş kalemlerinin birim fiyatlarının doğruluğuna ve güvenilirliğine bağlı olacağı aşikardır.

Bir mühendislik uygulamasının, uygulama öncesinde, elde doğru ve güvenilir bir projesinin; uygulama sonrasında ise, proje ile birlikte iş kalemlerinin fiili gerçekleşme durumu ile ilgili bilgi ve belgelerinin (röleve ölçüleri, tutanak vb) mevcut olması durumunda, işin metraj verilerinin doğruluğunun sağlanmasında fazla bir sorun olmayacaktır. Ancak serbest piyasa koşullarının geçerli olduğu ortamlarda, iş kalemlerinin fiyatlarının doğruluğunun ve özellikle de piyasaya uygunluğunun sağlanmasında

güçlükler olabilmektedir. Bu nedenle kamu alımlarıyla ilgili maliyet hesaplamalarında konunun bu yönü üzerinde durulması daha fazla önem taşımaktadır.

2. Mühendislik Uygulamalarında Birim Fiyat ve Birim Fiyat Belirleme

Adından da anlaşılacağı üzere, bir ürünün, hizmetin ya da imalatın birim miktarının parasal karşılığı birim fiyat olarak adlandırılır. Bir birim fiyatın anlamlı olabilmesi için, bu birim fiyatın karşılığı olan ürünün, hizmetin veya imalatın tanımının, tarifinin, içeriğinin (kapsamının), birimin ve ölçü şeklinin açık ve net bir şekilde yetkili kurumlar tarafından belirlenmiş olması gerekir. Bu nedenle kamu kurum ve kuruluşları, mühendis odaları çeşitli mühendislik uygulamaları ile ilgili kamusal alımlar için, sektörel ya da kurumsal bazda birim fiyat tarifleri ve birim fiyat belirlemeleri yapmaktadır. (Bayındırlık işleri birim fiyatları ve tarifleri v.b.)

Serbest piyasa ekonomisinin geçerli olduğu ortamlarda kamu kurum ve kuruluşları tarafından alınacak bir mal, hizmet ya da imalatın birim miktarının, tamamının veya bir bölümünün fiyatının iki yaklaşımla belirlenmesi söz konusu olabilir:

- a- Analiz yöntemiyle belirleme
- b- Tümden yaklaşımla belirleme

Analiz yöntemi ile belirlemede, kamusal alıma konu mal, hizmet ya da imalatı oluşturan işlerin türlerinin ve bu iş türlerine giren girdilerin analiz edilerek (birim fiyat analizi ile) birim fiyatların oluşturulması ve bu birim fiyatlardan ve mevcut metraj verilerinden (1) nolu eşitliğe göre, metraj verileri mevcut olan işin tamamının fiyatının (maloluşunun) belirlenmesi esas olmaktadır.

İkinci yaklaşımda ise, yine gerekli piyasa araştırmaları ile, alıma, satıma konu birim işin, ya da işin tamamının veya bir bölümünün bir bütün olarak fiyatının belirlenmesi esas olmaktadır.

Hangi yaklaşımla, kimin tarafından yapılırsa yapılsın, serbest piyasa ekonomisinin olduğu ortamlarda, belirlenen bir birim fiyatın ya da işin fiyatının piyasaya uygunluğu en önemli husus olmaktadır. Bu uygunluğun da;

- Fiyatı belirlenecek birim işe ya da işin bütününe giren işçilik, malzeme ve ekipman girdilerinin türlerinin ve miktarlarının gerçekçi olmasına,
- Bu girdilerin birim fiyatlarının (rayiçlerinin) uygunluğuna ve güncelliğine,
- Birim, mala, hizmete, imalata yansıyan genel giderlerin ve (yüklenici ya da tedarikcinin) kar oranının gerçekçi olmasına

bağlı olacağı bellidir.

Uygulamada, kamu alımlarına konu mal, hizmet, imalat alımları ve yapım işleri ile ilgili birim fiyat türlerinin belirlenmesi ve tanımlarının yapılması, bu birim fiyatlara giren üç tür girdinin türlerinin ve miktarlarının belirlenmesi (Birim fiyat analizleri), ilgili kamu kuruluşları ile mühendis odaları gibi meslek örgütleri tarafından yapılmaktadır. Bu birim fiyatlara giren girdilerin tanım ve tarifleri ile birim fiyatları (rayiçleri) ve birim fiyatlara yansıyacak genel gider ve kar oranlarının ise ilgili bakanlık tarafından belirlendiği bilinmektedir.

Bu şekilde bir kez gerçek analiz verilerine ve rayiçlere (girdi türlerine, miktarlarına ve fiyatlarına); uygun kar ve genel gider oranlarına dayanılarak belirlenmiş olan birim fiyatların mevcut piyasa koşullarına da

uygun olacağı; zamanla, değişen girdi fiyatlarına göre güncelliğinin sağlanmasının da zor olmayacağı aşıkardır.

Burada bir başka hususun belirtilmesinde yarar görölmektedir ki; İnşaat, Makina, Elektrik gibi kuralları, iş tanımları ve teknolojileri oturmuş sektörlerde üretilen ve alıma satıma konu mal ve hizmetlerde kullanılan yöntemde, ekipmanda, malzemede, bir yenilik, farklılık, ya da mevcut birim fiyatlarda bir hata, eksiklik, ilave gibi zorunlu bir neden olmadıkça, o sektör ya da kurum ile ilgili kamusal alımlar için yeni birim fiyat tanımlarına ve analizlerine gereksinim olmayacağı söylenebilir.

Bir sektörde, sektörel faaliyetleri düzenleyen güçlü, uygun ve uygulanabilir yasal ve idari düzenlemelerin (mesleki tüze' nin), şartnamelerin, standartların olması, kamuda ve özel sektörde güçlü kurumlarının bulunması gibi hususlar o sektörün gücünün ve varlığının göstergeleri olmaktadır. Özellikle kamusal mal, hizmet alımlarının ve yapım işlerinin yaygın olduğu sektörlerde bu belirtilen sektörel unsurlara, uygun ve uygulanabilir ihale mevzuatının ve dökümanlarının, maliyet hesaplamaları ile ilgili düzenlemelerin de eklenmesi gerekmektedir.

3. Harita Kadastro Sektöründe Birim Fiyat ve Maliyet Hesaplamaları

Ülkemizde Harita Kadastro (HK) sektörü ile ilgili kamusal alımlarda yararlanılmak üzere, ilgili kamu kurumları ve HK Mühendisler Odası tarafından belirlenmiş, birim fiyat tür ve tanımlarının; analiz ve rayiç verilerinin olduğu bilinmektedir. Çizelge 1' de bu sektör ile ilgili önemli Kamu Kurumları ve Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası tarafından bazı mesleki uygulama konularında tanımlanmış birim fiyat (bağımsız iş kalemi) türleri ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Çizelge 1. HK Sektöründe bazı sektörel uygulamalarla ilgili iş kalemi (birim fiyat) türü sayıları.

İlgili Kamu Kurumu	Sektörel Faliyetin Türü	İçerdiği Bağımsız İş Kalemi (birim fiyat) Türü Sayısı
İller Bankası Genel Müdürlüğü	- Yersel yöntemle meskun alanda büyük ölçekli (BÖ) harita yapımı işi (alım-tersim) 18. Madde uygulaması (Arazi ve arsa düzenlenmesi, aplikasyonu-alım, tersim)	- Bina sayısına bağlı, 22 girdili Tek Birim Fiyat - Bina sayısına, yol kurb durumuna bağlı 5 tür birim fiyat
Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü	Sayısal kadastral harita yapım işi.	33 tür birim fiyat
Karayolları Etüt proje Müh. Hizmetleri	- Etüt haritası yapımı - Aplikasyon yapımı - Fotogrametrik H. Yapımı	5 tür birim fiyat 8 tür birim fiyat 18 tür birim fiyat
Bakanlıklar arası H.İşlerini Koordinasyon ve Planlama Kurulu	1/1000 ölçekli Sayısal Fotogrametrik harita yapımı	9 tür birim fiyat
H.K.M.O. (İsteğe Bağlı Harita Mühendisliği Hizmetleri Ücret Cetveli)	- İmar uygulamaları - Maden ve Taşocağı işletme haritaları	- Saha büyüklüğüne bağlı tek birim fiyat - Saha büyüklüğüne bağlı tek birim fiyat

Çizelgeden, örneğin Karayolları Genel Müdürlüğünün bir etüt haritası yapımı işi ile ilgili 5 bağımsız iş kalemi türünü ve birim fiyatını; Bakanlıklar Arası Harita İşlerini Koordinasyon ve Planlama Kurulunun 1/1000 ölçekli Sayısal Fotogrametrik Harita yapımı ile ilgili 9 bağımsız iş kalemi türünü ve birim fiyatını tanımladığı anlaşılmaktadır.

İnşaat mühendisliği, makina mühendisliği gibi yaygın uygulama alanları ile ilgili, bir çok dalda, yüzlerce birim fiyat ve girdi türünün tanımlandığı düşünülürse; sayısal fotogrametrik harita yapımı gibi çok sayıda

farklı iş, işlem, donanım, malzeme ve yöntem kullanımını gerektiren teknoloji yoğun bir uygulamanın 9 iş türünde toplanmasının yetersiz kalacağı söylenebilir. Ayrıca, bazı birim fiyatların “bina sayısı, düz yollarda kesit, dövmeye beton” gibi teknik ve belirgin olmayan kavramlar içermesi de uygun olmamaktadır. Benzer eleştirinin, sektörün diğer konulardaki birim fiyatları için de yapılması mümkündür.

Diğer yandan belirlenen ve tanımlanan bu birim fiyatların, aynı zamanda piyasaya uygunluğu ve diğer meslek disiplinlerine ve işi yapacak yüklenicilere karşı savunulabilir olması için, serbest piyasa verilerine, mevcut teknolojiye, uygun girdilere (yani gerçek analiz ve rayiç verilerine) dayanması; tanım ve tariflerinin belirgin olması gereği unutulmamalıdır. Çizelgede yer alan iş türleri ile ilgili birim fiyatların sayı yanında bu açılardan da değerlendirilmesi gerekmektedir.

4. 4734 Sayılı KİY’ nın HK Sektörü İçin Önemi

01 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4734 sayılı KİY kamu kaynağı kullanan tüm kurum ve kuruluşların yapacakları kamusal alım ihalelerinde uygulanacak esas ve usulleri belirlemek üzere çıkarılmış önemli bir düzenlemedir. HK sektöründe, genelde işverenin kamu kurumları olması ve HK Mühendisleri Odası’na kayıtlı mühendislerin büyük bölümünün kendi ya da başkaları adına özel sektör işleyişi içinde görev yapması, sektörel faaliyetler ve sektör çalışanları açısından KİY’ nın önemini daha da artırmaktadır.

Bilindiği üzere, KİY, idareleri kamu ihalelerinde, özellikle, saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarda ve zamanda karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla ve ödeneği olmayan işin ihalesini yapmamakla sorumlu tutmuştur (KİY Madde 5). Yasanın bugüne kadarki uygulamalarında, genelde ve Sektörümüz açısından bu hususların ne oranda sağlandığı konusunun, Ülkemizin ve Sektörümüzün önemli tartışma konularından birisi olduğu bilinmektedir.

HK sektörü, çalışma (iş gücü) unsurunun hakim olduğu (emek yoğun) bir hizmet alanı olduğu için, Sektör ile ilgili işler, yasada hizmet alım işi olarak belirlenmiş olup ihaleler açık ihale usulü ile yapılmakta ve ekonomik açıdan en avantajlı teklifin belirlenmesinde, en düşük bedel esas alınmaktadır.

Yine bilindiği üzere idareler, yasa gereği ihaleye çıkacakları işlerle ilgili olarak, tekliflerin mali değerlendirilmesinde ve ödenek talep ve tahsislerinde yararlanılmak üzere, ihale öncesinde, ihaleye çıkılan işin yaklaşık maliyetini belirlemek zorunda olmaktadır. HK sektörü ile ilgili ihalelerde bu belirleme, idarelerin (varsa) kendi birim fiyatları, Bakanlıklar Arası Harita İşlerini Koordinasyon ve Planlama Kurulu’ nun belirlediği fiyatlar veya diğer ilgili idarelerin fiyatları kullanılarak ya da piyasa araştırmaları ile yapılmaktadır.

Ülkemizde gerek 2886 sayılı gerekse 4734 sayılı kamu ihale yasaları ile gerçekleştirilen HK. sektörü ile ilgili ihalelerde, idarelerin belirlediği keşif ya da yaklaşık maliyetlerin 1/4’ i, 1/5’ i fiyatına ihalelerin sonuçlandığı ve (230 Milyar TL’ Lik bir işin 58.8 milyar TL’ ile sözleşmeye bağlanması gibi) düşük fiyatlarla sonuçlanan ihalelerin yaygın olduğu bilinmektedir. Tüm sektör için kanayan bir yara niteliğindeki bu sorunun her ortamda sürekli tartışma ve yakınma konusu olmasına rağmen, halen sürmekte olduğu bu bildiri kapsamında yapılan anketten de anlaşılmaktadır. Tüm kurum ve meslek örgütlerinin yanısıra Üniversitelerin de ilgilenmesi gereken bu sorunun katılımcıların dikkatine sunulması ve tartışılmasının sağlanması bu bildirinin amaçları arasındadır.

Bilindiği üzere, bir değer ya da niceliğin “az, çok, yüksek, düşük” olarak nitelendirilmesinin anlamlı olabilmesi için ortada, o konuda önceden belirlenmiş bir kriterin, ölçütün olması gerekir. Bu kural, kamu

ihalelerindeki mali tekliflerin nitelendirilmesi ve değerlendirmesi için de geçerlidir. 4734 sayılı ihale yasasında ve uygulama yönetmeliğinde bu konuda bir kriterin bulunmadığı ancak, KİY uygulama yönetmeliğinin 71. maddesinde, ekonomik açıdan en avantajlı teklifin en düşük teklif olduğu hususunun yer aldığı bilinmektedir.

Uygulamada; bu konudaki “aşırı tenzilat, düşük fiyat” değerlendirmeleri için, idarelerin ihale konusu iş için yapmış olduğu birinci keşif ya da “yaklaşık maliyet hesabı” değerlerinin referans alınması uygun bir kriter olacaktır. Bunun için de idarelerin yapmış olduğu yaklaşık maliyet hesabına esas olan metraj ve birim fiyat belirlemelerinin ve yapılan piyasa araştırmalarının doğru ve gerçekçi olması zorunludur. Aksi halde, serbest piyasa koşullarına uymayan fiyatlarla ve doğru proje verilerine dayanmayan metraj verileriyle yapılan bir yaklaşık maliyet hesabının serbest rekabet ortamına uymaması ve ihalelerde yüksek sapmaların olması doğal bir sonuç olacaktır.

5. Birim Fiyat Analizleri Yaklaşımıyla İhalelerdeki Düşük Fiyatların Değerlendirilmesi

Daha önce de belirtildiği gibi, bir iş türü ile ilgili birim fiyat, o iş türüne giren üç tür girdinin rayiç değerleri toplamına, bu toplamın (%25’ i gibi) belirli bir oranda kar ve genel gider ilavesi ile oluşmaktadır. Buna göre, iş kalemi ya da iş bütünü bazında bu kar oranını aşan bir fiyat azaltmasının kardan değil, fiyata giren girdilerin miktar, nitelik ve fiyatlarından azaltma anlamına gelmektedir. Bu durum da işin proje ve şartnamesine uygun bir uygulama olmayacağından kabul edilmesi söz konusu olamaz. Bu nedenle ihalelerde kar oranını aşan düzeyde düşürülmüş fiyatlarla iş yapılması ya zarar ile ya da idarelerin kabul edebileceği eşdeğer olan daha ucuz yeni bir girdi, vasıta ve yöntemin iş’ de kullanılmasıyla mümkün olabilecektir.

Özel sektörün asıl amacı “kar” olduğuna göre, yükleniciler tarafından bir işin, ihalelerdeki kar ve genel gider oranından yüksek bir tenzilatla, yapmasının söz konusu olması durumunda, işi yapan kişi ya da kuruluşun sözkonusu işi olabildiğince en az zararla yapma arayışı içinde olması doğal bir davranış olacaktır.

Zararına yapılan bir iş’ de kaçınılmaz olan, zararın olabildiğince azaltılarak işin sonuçlandırılmasının söz konusu olduğu durumlarda, yüklenici yanında idareler ve genelde tüm sektör için sorunların ve zararların olduğu bilinmektedir. Ancak bu durumlarda en fazla zarar gören tarafın; en çok iş gücü giderlerinden tasarruf yapılmasına çalışıldığından, sektör çalışanları olduğu bilinmektedir.

HK sektörü işgücü yoğun bir hizmet sektörü olduğundan, düşük fiyatlarla yapılan işlerde sektör çalışanlarının zararları daha da fazla olmaktadır. Bu nedenle, özellikle meslek örgütlerinin bu konu ile ilgili sorunun en yakın takipçisi olmaları zorunlu bir görev olmaktadır.

6. KİY’nin HK Sektöründe Uygulanışı İle İlgili Anket ve Sonuçları

Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü tarafından Mayıs 2005 tarihinde, öncelikle, KİY’nin HK Sektöründe uygulanışı ile ilgili sorunları ve bu konudaki önerileri belirlemek amacıyla, birisi kamu kurumları, diğeri özel sektör kurumları için olmak üzere iki anket formu düzenlenmiştir. Anket formları, 35 kamu ve çoğu İller Bankası’na kayıtlı 85 özel sektör kuruluşuna gönderilmiş ve aynı zamanda Bölümün www.karaelmas.edu.tr ‘deki internet sayfasında da yer almıştır. Anketlere bugüne kadar 32 Kamu ve 8 Özel Sektör Kuruluşu’ndan olmak üzere 40 kadar yanıt alınabilmektedir.

85 özel sektör kurumundan sadece %10' nun anketi cevaplaması özel sektörün durumunu yansıtan bir gösterge olarak değerlendirilmiştir.

Her iki ankette yer alan ortak konularla ilgili olarak alınan yanıtlardan ulaşılabilen bazı genellemeler ve istatistiki sonuçlar aşağıda verilmektedir.

1. “Kurumunuzun 2004-2005 yılı HK Sektörü ilgi alanına giren konulardaki ihalelerinde ortaya çıkan ortalama tenzilat oranı” (Değer bildiren kamu ve özel sektör kurumlarının bildirdiği tenzilat oranları):

(%) 65, 30, 75, 13, 30, 15, 11, 40, 76, 25, 62, 61

2. “Sektörümüz ile ilgili kamu ihalelerinde ortaya çıkan yüksek kırımların sizce başlıca nedenleri nedir?” Belirtilen nedenlerden önemlileri :

- İş bitirme belgesi sağlama- yenileme zorunluluğu, işsizlik gibi nedenler,
- İş arzının azlığı, yüklenici sayısının fazlalığı,
- Vergiden kaçma yollarının olması,
- Sektör çalışanlarının, sosyal ilişkiler ve yaşam standartları açısından olan yetersizlikleri
- Kurumlarca, daha önce yapılan yüksek tenzilatlı işlerin kıstas alınması.
- İdarelerin yaklaşık fiyat belirlemesine olan güvensizlik v.b.

3. “İhaleli işlerinizde yükleniciler ile sorunlar oluyorsa sizce öncelikli nedenleri: ”
Sorunlar olmaktadır: % 35, sorun yoktur: %65

Bu sorunların öncelik sıralamasına göre nedenleri :

- Yüklenicilerin hata ve eksikliklerinden : % 35 (1. öncelik olarak görenler)
- İşlerin düşük fiyatla alınmasından : % 27 (1. öncelik olarak görenler)
- KİY'daki eksiklik ve belirsizliklerden : % 26 (1. öncelik olarak görenler)
- Denetim yetersizliği ve diğer nedenlerden : % 12 (1. öncelik olarak görenler)

4. “İhalelerde serbest rekabet ortamının oluşmasında sorunlar oluyor mu? Oluyorsa sizce nedenleri: ”

Serbest rekabet ortamının oluşmasında sorunlar oluyor: %30, olmuyor: %70

Bu sorunların başlıca nedenleri :

- İş yapamıyacak nitelikte olanların ihalelere katılımına imkan verilmesi
- KİY'daki eksiklik ve belirsizlikler
- KİY'nın iyi uygulanmaması
- Firmaların fazlalığından ve diğer nedenler

5. “Kurumunuz çalışmalarında Harita Kadastro Sektörü ile ilgili bilgi ve belgelere ulaşma konularında sorun oluyor mu? Oluyorsa nedenleri : ”

Evet oluyor: %56, Önemli sorun nedenleri olarak:

- Kurumlar arası koordinasyon eksikliğinden
- Teknik yetersizliklerden
- TKGM ile ilgili işleyişten

- Mevzuat yetersizliği ve diğer nedenlerden

6. “Sektörel konularda Üniversitelerden beklentileriniz : ”

Görüş bildirenlerin oranı: % 70; Genel beklenti konuları:

- Coğrafi tabanlı bilgi sistemleri, GPS, yeni yönetmeliğin uygulanması gibi yeni uygulama konularında kamu ve özel sektör kurumları bilgilendirilmeli, kurumlara eğitim verilmeli.
- Coğrafi tabanlı bilgi sistemleri GPS, hidrografik haritalama gibi mesleki konularda teknik düzenlemeler yapılmalı,
- Görev alanlarının genişlemesine ve mesleğin tanıtılmasına çalışılmalı.
- Uygulamacılara daha yakın olunmalı

7. “Mühendislik Bölümlerinde, maliyet hesapları, şartname, proje yönetimi gibi konularda ders ya da derslerin olması ile ilgili görüşünüz : ”

Bu tür dersler mutlaka olmalı: %40; Olması yararlı olur: %50; Diğer : %10

8. “Belirtmeyi gerekli gördüğünüz diğer mesleki konu ya da konular : ”

Görüş bildirenler: %55; Bildirilen bazı konular:

- Mesleğin eğitim-öğretiminde, kişisel ve özel sektör bazında uzmanlaşma olmalı.
- Öğretim planları teknolojik gelişmelere ve yeni mesleki uygulama konularına göre güncellenmeli.
- Yeni yönetmeliğin uygulanmasına önem verilmeli.
- Meslektaşlar arasında birlik ve dayanışma sağlanmalı,
- KİY’deki eksiklik ve aksaklıklar giderilmeli.
- Özel’ de ve Kamu’ da yapılan yüksek kırımlı işlerin önlenmesi için Oda ve ilgili Kurumlar çaba göstermeli,
- Eğitim öğretimde mesleki yazılım donanım konularına önem verilmeli.

7. Sonuç ve Öneriler

4734 sayılı KİY’ da ihaleye konu işin, ihale öncesinden yaklaşık maliyetinin belirlenmesi öngörülmektedir. Yaklaşık maliyet, ihale ile ilgili mali tekliflerin değerlendirilmesinde ve ekonomik açıdan avantajlı teklifin belirlenmesinde referans niteliğinde olduğundan, doğruluğu ve piyasaya uygunluğu, yeterli ve uygun analizlere dayanması önem taşımaktadır. Bu belirleme için, işin miktar (metraj) ve birim fiyat verilerine ihtiyaç olmaktadır.

Özellikle arazi içerikli mühendislik uygulamaları ile ilgili ihalelerde, elde işin doğru bir tanımının ve projesinin bulunması durumunda güvenilir metraj verilerine ulaşmada bir sorun olmamaktadır. Ancak ihaleye konu iş ile ilgili birim fiyatların doğru ve piyasaya uygun olarak belirlenmesinde zorluklar olabilmektedir. Bu zorluk (CBS gibi) hızlı gelişim ve değişimlerin sözkonusu olduğu işlerde; oturmuş tanım ve tarifleri bulunmayan, yeterli analiz verileri olmayan konularda daha da fazla olmaktadır.

Kamusal alıma konu bir hizmet ya da yapım işinin birim fiyatları, işçilik, malzeme ve ekipman girdileri ile ilgili giderler toplamı ile oluşan maliyete bu toplamın (%25’i gibi) belirli bir kar ve genel giderin eklenmesiyle belirlenmektedir.

Bu durumda, ihalelerde, kar oranını aşan miktarlarda düşük mali tekliflerin işin maliyetinin altında olan ve zarar içeren düşük teklifler olarak nitelendirilmesi uygun olacaktır. Özellikle HK sektörü ile ilgili kamu ihalelerinde işin yaklaşık maliyetinin çok altında düşük fiyatlarla ihalelerin yaygın olduğu görülmektedir. Bu durumun idareler ve işi yapanlar için maddi ve manevi pek çok soruna neden olduğu bilinmektedir. Böyle zararına iş yapmanın söz konusu olduğu durumlarda, işin en az zarar ve en fazla tasarruf ile yürütülmesi arayışları doğal sonuç olmaktadır. Uygulamada en fazla tasarruf yapılan ya da yapılmaya çalışılan girdinin işgücü konusunda olduğu bilinmektedir. Bu nedenle düşük fiyatla yapılan işlerden en fazla olumsuz etkilenen taraf çalışanlar olmaktadır. Bu olumsuzluk HK Sektörü gibi emek yoğun sektörlerde daha da fazla olmaktadır. Bu nedenle bu olumsuzluğun önlenmesinde, çalışanlar ve örgütleri öncelikli taraf durumundadır. Bu konuda bir özel sektör kurumu yetkilisinin anket formunda yer alan “Meslektaşlarımız arasında fiyat istikrarının ve dayanışma ortamının oluşması ve çok ucuz fiyatlarla iş yapılmasının önüne geçildiği an mesleğimizin en saygın ve refah düzeyi en yüksek mesleklerden birisi olacağından hiç kuşku bulunmamaktadır” İfadeleri konunun öneminin bir göstergesi niteliğindedir.

Bilindiği üzere her proje özgün olup, aynı tür ve içerikte bile olsa, biri diğerinin aynısı olamaz. Bu nedenle idareler için; çeşitli nedenlere bağlı olarak bir ihalede ortaya çıkan düşük fiyatın diğer benzer iş ya da işler için emsal teşkil etmemesi gerektiği de bilinmelidir.

Her sektörde, çalışanlar ürettikleri ürünler ve bu ürünlerin değerleriyle değer bulacağından, HK Sektöründeki bu yaygın ve yapay nitelikteki ürün değerlendirememezliğin önlenmesi için başta çalışanlar olmak üzere tüm sektör ilgililerinin çaba harcaması gerekmektedir. Bunun için yapılması gerekenler, daha önce yapılmış pek çok mesleki toplantıların ve tartışmaların konusunu oluşturduğu ve çözümler önerildiği bilinmektedir. Burada bu bilinenlerin tekrarında yarar görülmemektedir. Bu çalışma kapsamında yapılan anketin sonuçları da sorunu ortaya koymakta bilinen önerilerin tekrarlandığı görülmektedir. Bu konuda, özellikle sektörde, kişisel ve kurumsal bazda uzmanlaşmaya gidilmesinde; firmaların da uzmanlık alanlarına ve iş kapasitelerine uygun olan işlere talip olmalarında, kamunun da bu yaklaşımı desteklemesinde fayda görülmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

A-Ulusal Makaleler

İncili, O. A., (2000), Altın Madenlerinde İşçi Olmak, *HKMO Ankara Şubesi Bülteni*, Ankara.

B-Ulusal Bildiriler

Mesleki Sorunlar Eylem Planı, (2003), *9. Harita Kurultayı Paneller Kitabı*, Ankara.

Sektör Sorunları Paneli, (2002), *SÜ Jeodezi ve Fotogrametri Müh. Böl. 30. Yıl Sempozyumu*, Konya.

Özel Sektörün Sorunları Paneli (1989), *2. Harita Kurultayı Bildiriler Kitabı*, Ankara.

C-Ulusal Kitaplar

Kuşçu, Ş., (2005), *Proje ve Yönetim Bilgisi Ders Notları*, ZKÜ Jeodezi ve Fotogrametri Müh. Böl., Zonguldak.

Pancarıcı, A., Öcal, M. E., (2002), *Yapı İşletmesi ve Maloluş Hesapları*, Birsen Yayınevi, İstanbul.

Sunguroğlu, K., (1996), *Yapı İşletmesi Şantiye Tekniği, Maliyet Hesaplamaları*, Barışcan Ofset Ltd. Şti., Ankara.

D-Mesleki Teknik Raporlar, düzenlemeler

4734 Sayılı KİY ve Uygulama Yönetmelikleri.

E-Web adresleri

www.ilbank.gov.tr

www.hkm.org.tr